

שמואל א' י"ז
שמואל ב' כ"א, ט"ו-כ"ב
דברי הימים א' כ', ה', ד'-ח'

שמואל א' י"ז

1 De Filistijnen verzamelden hun strijdkrachten voor de oorlog, en ze verzamelden zich in Socho dat bij Jehoeda hoort en sloegen hun kamp op tussen Socho en Azeka in Efes-Dammim.

א וַיֵּאסְפוּ פְּלִשְׁתִּים אֶת־מַחְנֵיהֶם לְמַלְחָמָה וַיֵּאסְפוּ שָׁכָה אֲשֶׁר לַיהוּדָה וַיַּחֲנוּ בֵּין־שׁוֹכָה וּבֵין־עֲזֹקָה בְּאֶפְסֵי דָמִים:

De Filistijnen verzamelden hun legers om strijd te leveren en ze verzamelden zich bij Socho, dat van de stam Jehoeda is; zij sloegen hun kamp op tussen Socho en Azeka, in Efes-Dammim.

תרגום וּכְנִשׁוּ פְּלִשְׁתָּאֵי יַת מְשָׁרְתֵיהוֹן לְאַגְחָא קַרְבָּא וְאַתְפְּנִשׁוּ לְשׁוֹכָה דִּי לְשִׁבְט יְהוּדָה וְשָׂרוּ בֵּין שׁוֹכָה וּבֵין עֲזֹקָה בְּאֶפְסֵי דָמִים:

In Efes-dammim: Zo luidt de naam van de plaats.

רש"י בְּאֶפְסֵי דָמִים. כִּן שֵׁם הַמָּקוֹם:

2 En Sjaael en de mannen van Israël verzamelden zich ook en sloegen hun kamp op in het dal van de terebinth; en ze stelden zich tegenover de Filistijnen op voor de strijd.

ב וְשִׂאוּל וְאִישׁ־יִשְׂרָאֵל נֶאֱסָפוּ וַיַּחֲנוּ בְּעֵמֶק הַאֵלֶּה וַיַּעֲרְכוּ מַלְחָמָה לְקִרְאֵת פְּלִשְׁתִּים:

En Sjaael en de mannen van Israël verzamelden zich en sloegen hun kamp op in de vlakte van de terebinth; en ze stelden zich tegenover de Filistijnen op voor de strijd.

תרגום וְשִׂאוּל וְאֲנִישׁ יִשְׂרָאֵל אֶתְכַנְּשׁוּ וְשָׂרוּ בְּמִישֵׁר בּוֹטְמָא וְסָדְרוּ קַרְבָּא לְקִדְמוֹת פְּלִשְׁתָּאֵי:

3 En de Filistijnen stonden op de ene helling en Jisrael stond op de andere helling, met het dal tussen hen in.

ג וּפְלִשְׁתִּים עִמְדִים אֶל־הַהַר מִזֶּה וַיִּשְׂרָאֵל עִמְדִים אֶל־הַהַר מִזֶּה וְהָיָא בֵּינֵיהֶם:

En de Filistijnen stonden op de ene helling en Jisrael stond op de andere helling, met het dal tussen hen in.

תרגום וּפְלִשְׁתָּאֵי קִימִין עַל טוּרָא מְכָא וַיִּשְׂרָאֵל קִימִין עַל טוּרָא מְכָא וַחֲיִלְתָּא בֵּינֵיהוֹן:

4 Uit de gelederen van de Filistijnen trad een kampvechter naar voren, Goliat geheten, uit Gat, een man van zesenthalve el lang.

ד וַיֵּצֵא אִישׁ־הַבְּנִים¹ מִמַּחְנֵיהֶם פְּלִשְׁתִּים גְּלִית שְׁמוֹ מִגַּת גְּבָהוּ שֵׁשׁ אַמּוֹת וְזָרָת:

Uit de gelederen van de Filistijnen trad een kampvechter naar voren, Goliat geheten, uit Gat, een man van zesenthalve el lang.

תרגום וּנְפַק גְּבָרָא מִבֵּינֵיהוֹן מִמְשָׁרִית פְּלִשְׁתָּאֵי גְלִית שְׁמִיהָ מִגַּת רוּמִיָּה שְׁתָּא אַמִּין וְזָרְתָּא:

¹ איש־הבנים 'de man van tussen beiden,' de man die tussen de beide legers optreedt als kampvechter ten behoeve van een godsoordeel.

legers optreedt als kampvechter ten behoeve van een

Een man van tussen beiden, een held die naar voren komt uit zijn slagorde, om zich op te stellen tussen de twee slagordes.

רש"י אִישׁ הַבְּנִים. גִּזְרוּ לִיכָא מִמַּעַרְכָּתוֹ, לַעֲמוּד בֵּין שְׁתֵּי הַמַּעַרְכוֹת:

5 Hij had een bronzen helm op zijn hoofd, een geschubd harnas aan; het gewicht van het harnas was vijfduizend sikkels brons¹

ה וְכֹבַע עַל־רֹאשׁוֹ וְשָׂרְיוֹן קְשָׁקְשִׁים הוּא לְבוּשׁ וּמִשְׁקַל הַשָּׂרְיוֹן חֲמִשָּׁת־אַלְפִים שֶׁקֶלִים נְחֹשֶׁת:

Hij had een bronzen helm op zijn hoofd, een geschubd harnas aan; het gewicht van het harnas was vijfduizend sikkels brons¹

תרגום וְקוּלַס דְנַחֲשׁ עַל רִישֵׁיהּ וְשָׂרְיוֹן גְּלָבִין הוּא לְבִישׁ וּמַתְקַל שָׂרְיוֹנָא חֲמִשָּׁא אַלְפִין תְּקֵלִי נְחֹשֶׁא:

¹ 5000 sikkels is mogelijk tegen de 60 kilo.

Een bronzen schubbenpantser, als het type schubben van een vis maar gemaakt van ijzer, vallend over de rug van het pantser [een andere versie: de openingen in het pantser], een schub voor iedere opening.

רש"י וְשָׂרְיוֹן קְשָׁקְשִׁים. כַּמִּין קְשָׁקְשׁוֹת דְגִים עֲשׂוּין מִזְרוּל, נוֹפְלִים עַל גַּז הַשָּׂרְיוֹן [ס'א נִקְבֵי הַשָּׂרְיוֹן] קְשָׁקְשׁוֹת לְכָל נִקְבֵי:

6 En een bronzen scheenplaat op zijn benen, en een kromzwaard van brons tussen zijn schouders.

ו וּמִצְחָת נְחֹשֶׁת עַל־רַגְלָיו וְכִידּוֹן^א נְחֹשֶׁת בֵּין כַּתְפָּיו:

En bronzen scheenplaten op zijn benen en hoofdbescherming van brons vanuit zijn helm, steunend tussen zijn schouders.

תרגום וְטַרְקֵלִינִין דְנַחֲשׁ עַל רַגְלוֹהִי וּמִסְחָפָא דְנְחֹשֶׁא נְפִיק מִן קוּלַסָּא וּמִטַּל בֵּין כַּתְפּוֹהִי:

Scheenplaten van brons, als een soort metalen handvat dat zich uitstrekte vanaf de helm bij de draden die in de volkstaal "nasal" genoemd worden, en het raakte bij hem aan zijn voeten. *En een*

רש"י וּמַחֲשֵׁת נַחֲשׁ. כַּמִּין יָד צְרוּל הַיּוֹלָא מִן הַכּוֹבַע כִּנְגַד הַחוּטִים, שְׂקוּרִין נִשְׁ"ל צַלַּע"ו, וְהִיטָה מִגַּעַת לוֹ עַד רַגְלָיו:

bronzen werpspies, Targum Jonathan: *en hoofdbescherming van brons vanuit zijn helm, steunend tussen zijn schouders*; dat wil zeggen: een soort van bronzen spies voortkomend uit de helm, en uitstekend tussen zijn schouders om zijn nek te beschermen tegen het zwaard.

^a traditioneel: “werpspies,” moderne weergave: “kromzwaard.”

7 De schacht van zijn speer was zo dik als de boom van een weefgetouw en de punt was gemaakt van zeshonderd sjekel ijzer. Een schildknecht ging voor hem uit.

De schacht van zijn speer was zo dik als de boom van een weefgetouw en de punt was gemaakt van zeshonderd sjekel ijzer. Een schildknecht ging voor hem uit.

De boom van een weefgetouw, Targoem Jonathan: *de boom van een weefgetouw*, in de volkstaal ‘ensouple’ (weversboom, kettingboom). *Zeshonderd sjekel*, alle sjekels genoemd in de Profeten zijn ‘maneh’s’.^a

^a Een maneh is een gewicht in goud of zilver overeenkomend met 100 sjekel (of 50 heilige sjekel).

8 Daar stond hij en hij riep de slagordes van Israël toe en zei: Waarom zou u uittrekken om u op te stellen voor de strijd? Ben ik niet de Filistijn en bent u geen dienaren van Saul? Kiest u een man uit die naar mij afdaalt.

Daar stond hij en hij riep tegen de slagordes van Jisrael en zei tot hen: waarom zouden jullie uittrekken om je op te stellen voor de strijd? Ben ik niet de Filistijn en zijn jullie geen dienaren van Saul? Kies een man uit die naar mij afdaalt.

Waarom zouden jullie uittrekken, jullie allemaal om strijd te voeren? Laat er één tegen mij strijden voor jullie allen, en de overeenkomst die is vastgesteld is: *als hij me aan kan* etc. *Ben ik niet de Filistijn*, ik ben noch kapitein over honderd noch over duizend, maar een Filistijn als één van de anderen, ook al heb ik veel oorlogen voor hen gevoerd. Ik doodde Chofni en Pinchas, en ik maakte de Ark buit. Jullie zijn de dienaren van Sjaael geworden, ook al heeft hij jullie nooit gered door zijn dapperheid. *Kiest u*: (ברו לכם), dat is: *kiest u* (בררו לכם).¹ *Een man*, Sjaael, dat hij naar mij afdale.

¹ De wortel van ברו is dus ברר.

9 Als hij me aankan en me verslaat, zullen wij aan jullie onderworpen zijn, maar als ik hem aankan en hem versla, zullen jullie ons tot slaven zijn en voor ons werken.

Als hij strijd kan voeren tegen mij en hij mij doodt dan zullen wij jullie tot slaven zijn, maar als ik hem aankan en hem dood dan zullen jullie ons tot slaven zijn en voor ons werken.

10 En de Filistijn zei: Ik daag de rangen van Israël heden uit: biedt mij iemand aan zodat we samen kunnen strijden!

En de Filistijn zei: Ik daag de rangen van Jisrael heden uit om mij iemand te noemen zodat we samen kunnen strijden!

11 Sjaael en heel Jisrael hoorden deze woorden van de Filistijn en ze schrokken en werden heel bang.

וכידון נחשת. תרגם יונתן: ומסחפא דנחשא נפיק מן קולסא ומטל צין כחפויה. פירוש: כמין חנית נחשת צולטת מן הכובע, ונמשכת צין כחפיו, להגן על זארו מן החרב:

ז וחץ [ועץ] חניתו כמגור ארגים ולהבת חניתו שש-מאות שקלים ברזל ונשא הצגה הלך לפגיו:

תרגום ואָעא דמורניתיה כאכסן דגִרדאין ושנא דמורניתיה מתקל שית מאה תקלי פרזלא ונטל תריסא אזיל קדמוהי:

רש"י כמגור אורגים. תרגם יונתן כאכסן דגִרדאין, אינשבל'א בלע"ז: שש מאות שקלים. כל השקלים האמורים בצנזאים, מניס:

ח ויעמד ויקרא אל-מערכת ישראל ויאמר להם למה תצאו לערף מלחמה הלוז אנכי הפלשתי ואתם עבדים לשאול ברו לכם איש וירד אלי:

תרגום וקם ואכלי על סדרי ישראל ואמר להון למא תפקון לסדרא קרבא הלא אנא פלשתאָא ואתון עבדין לשאול בחרו לכוּן גברא וייחות לותי:

רש"י למה תצאו. כולכם לערוך מלחמה, ילחם אחד כנגדי בשביל כולכם, וזאתה שיהא מפורש: **אם יוכל להלחם אתי וגו'**: הלא אנכי הפלשתי. איני לא שר מאה ולא שר אלף, אלא פלשתי כאחד מן האחרים, ואף על פי שנלחמתי להם כמה מלחמות, אני הרגתי חפני ופנחס, ושציתי את הארון, ואתם נעשיתם עבדים לשאול, ולא הושיע אתכם מימיו בגבורתו: **ברו לכם**. צרו לכם: איש. את שאול, וירד אלי:

ט אם-יוכל להלחם אתי והפגני והיינוי לכם לעבדים ואם-אני אוכל-לו והכיתיו והייתם לנו לעבדים ועבדתם אתנו:

תרגום אם יכול לאגחא קרבא עמי ויקטליניי ונהי לכוּן לעבדין ואם אנא אוכל ליה ואקטליניה ויתהון לנא לעבדין ותפלחון ותנא:

י ויאמר הפלשתי אני תרפתי את-מערכות ישראל היום הזה תנו-לי איש ונלחמה יחד:

תרגום ואמר פלשתאָא אנא חסדית ית סדרי ישראל יומא דין למימר איתו לי גברא ונגיח קרבא כחדא:

יא וישמע שאול וכל-ישראל את-דברי הפלשתי האלה ויחתו ויראו מאד:

Sjaoel en heel Jisrael hoorden deze woorden van de Filistijn en ze schrokken en werden heel bang.

12 Nu was Davied een zoon van deze Efratietische man uit Beth Lechem van Jehoeda, en hij heette Jisjaj. En hij had acht zonen. De man was in de tijd van Sjaoel te oud om nog met de mannen mee te gaan,

Nu was Davied een zoon van deze Efratietische man uit Beth Lechem van Jehoeda, en hij heette Jisjaj. En hij had acht zonen. De man was in de tijd van Sjaoel te oud om nog met de uitgekozenen mee te gaan,

Efratiet, Beth Lechem ligt in het land Efrat. *En hij had acht zonen*, en hetgeen geschreven staat (in i Divr. HaJ. 2:15): Otsem, de zesde, Davied, de zevende; en de schrift noteert niets meer, daarover kan men zeggen dat er één stierf zonder kinderen, en daarom noteerde men hem daar niet. *Onder de mannen*, hij werd geteld in de bijeenkomsten van de geachte lieden.

13 De drie oudste zonen van Jisjaj gingen op pad, ze trokken achter Sjaoel ten strijde. En zijn drie zonen die ten strijde uitgetrokken heetten: Eliav, de eerstgeborene, en zijn tweede Abinadab, en de derde Sjamma.

De drie oudste zonen van Jisjaj gingen op pad, ze trokken met Sjaoel ten strijde. En zijn drie zonen die ten strijde uitgetrokken heetten: Eliav, de eerstgeborene, en zijn tweede Abinadab, en de derde Sjamma.

14 Davied was de jongste. Zijn oudste drie broers waren achter Sjaoel ten strijde getrokken,

Davied was de jongste. Zijn oudste drie broers waren achter Sjaoel ten strijde getrokken,

En Davied was de jongste, die eerder in het huis van Sjaoel geweest was om muziek voor hem te maken.

15 maar Davied ging steeds heen en weer van bij Sjaoel, om het kleinvee van zijn vader in Beth Lechem te hoeden.

maar Davied ging steeds heen en weer van bij Sjaoel, om het kleinvee van zijn vader in Beth Lechem te hoeden.

Davied ging, hij ging voortdurend heen en weer van bij Sjaoel naar het huis van zijn vader.

16 De Filistijn trad 's ochtends en 's avonds naar voren, en nam positie in, veertig dagen lang.

De Filistijn trad vroeg en als het donker werd naar voren, en dan stelde hij zich op veertig dagen lang.

's Ochtends en 's avonds, onze rabbijnen hebben gezegd (Sota 42b): dat was om hen te verhinderen Sjema te zeggen.

17 Eens zei Jisjaj tegen zijn zoon Davied: Neem toch mee voor je broeders deze zak geroosterd graan en deze tien broden. Breng het snel in het legerkamp naar je broeders.

תרגום ושמע שאול וכל ישראל ית פתגמי פלשתאָה האלִין ואתברו ודחילו לחדא:

יב וְדוּד בְּנֵי־אִישׁ אֶפְרָתִי הִזָּה מִבֵּית לָחֶם יְהוּדָה וּשְׁמוֹ יִשִׁי וְלוֹ שְׁמֹנֶה בָנִים וְהָאִישׁ בִּימֵי שְׁאֹול זָקֵן בָּא בְּאַנְשֵׁים:

תרגום וְדוּד בר גבר אפרתי הדין מבית לחם דבית יהודה ושמייה ישי וליה שמנה בנים וגברא בימי שאול סיב מני בבחיריא:

רש"י אפרתי. צית לחס יושנת צארן אפרת : ולו שמנה בנים. ומה שכתוב (נדברי הימים א ז טו) : 'אולס השעי דוד השזיעי' ולא כתב יותר, יש לומר שאחד מת בלא בנים, ולפיכך לא כתבו שם : **צאנסיס**. ומנה צנכסיות החשונים :

יג וילכו שלשת בני־ישי הגדלים הלכו אחרי־שאול למלחמה ושם | שלשת בניו אשר הלכו במלחמה אליאב הבכור ומשנהו אבינדב והשלשי שמה:

תרגום ואזלו תלתא בני ישי רברביא אזלו בתר שאול לקרבא ושום תלתא בנויה דאזלו לקרבא אליאב בוכרא ותנגייה אבינדב ותליתאה שמה:

יד וְדוּד הוא הקטן ושלשה הגדלים הלכו אחרי שאול:

תרגום וְדוּד הוא זעירא ותלתא רברביא אזלו בתר שאול:

רש"י ודוד הוא הקטן. שהיה צנית שאול מקודם לכן לנגן לפניו:

טו וְדוּד הלך ושָׁב מֵעַל שְׁאֹול לְרֵעוֹת אֶת־צֹאן אָבִיו בֵּית־לָחֶם:

תרגום וְדוּד אָזל ותב מלות שאול למרעי ית ענא דאבוהי בית לחם:

רש"י ודוד הולך. היה הולך ושז תמיד מאכל שאול לצנית אציו:

טז ויגש הפלשתני השכם והערב ויחיצב ארבעים יום:

תרגום וקריב פלשתאה ומקדים ומחשיד ואתעתד ארבעין יומין:

רש"י השכם והערב. אמרו רבותינו (קוטה מז ב) : כדי לצטלס מקריאת שמע :

יז ויאמר ישי לדוד בנו קח־נא לאחיך איפת הקליא הזה ועשרה לחם הזה והרץ המחנה לאחיך:

Eens zei Jisjaj tegen zijn zoon Davied: Neem toch mee voor je broeders deze zak geroosterd graan en deze tien broden. Breng het snel in het legerkamp naar je broeders.

18 En deze tien kazen moet je aan de overste over duizend brengen. Vraag je broers hoe het met ze gaat en neem een levensteken van hen mee terug.

En deze tien kazen moet je aan de overste over duizend brengen. Vraag je broers hoe het met ze gaat en breng bericht over hen mee terug.

Kazen van melk, Targoem: kazen van melk. *Aan de overste over duizend*, ik zeg: aan de kapitein van dat duizendtal waar zijn broers bij hoorden, want alle stammen hadden kapiteins over duizendtallen in overeenstemming met hun duizendtallen. En ik heb gehoord: aan 'de kapitein van dat duizendtal' dat is Jonathan, over wie de Schrift zegt (supra 13:2): *duizend waren er bij Jonathan in Giv'at Binjamien. En neem een levensteken van hen mee terug*, het teken van hun bewaring en hun voorspoed moet je opnemen in je oren en in je hart, en dat moet je mij vertellen. En zo vertaalt Jonathan: breng bericht over hen mee terug. *Hun levensteken*, een uitdrukking van 'redding,' als (Teh. 119:122): *Wees borg voor uw knecht ten goede*, 'garantis' in de volkstaal. Onze rabbijnen hebben gezegd (Sjabbat 56a): een scheidbrief moet hij van hen meenemen en bij hun vrouwen brengen om de verbinding tussen hem en haar te verbreken.

19 Sjaoel en zij, en alle andere mannen van Jisraël waren in de vallei van de Terebint, steeds in oorlog met de Filistijnen.

Sjaoel en zij, en alle andere mannen van Jisraël waren in de vallei van de Terebint, steeds oorlog voerend met de Filistijnen.

20 Davied stond vroeg in de ochtend op, en hij liet het kleinvee onder een oppasser, en hij ging ermee op weg, zoals Jisjaj hem had opgedragen. Hij kwam aan bij het legerkamp toen het leger onder het aanheffen van strijdkreten de linies betrok.

20 Davied stond vroeg in de ochtend op, en hij liet het kleinvee onder een oppasser, en hij ging ermee op weg, zoals Jisjaj hem had opgedragen. Hij kwam aan bij het belegeringswerk en de troepen trokken uit naar de linie en ze schreeuwden vanwege de strijd.

Het legerkamp,¹ rondom het legerkamp maakten ze een cirkel, en wie er ook maar naar buiten ging, aan de voorkant of aan de achterkant, zou schuldig zijn. Aan de voorkant, zodat de mannen van het vijandige leger niet op hem af zouden rennen, aan de achterkant, omdat hij zou zoeken te vluchten.

המעגלה is een afleiding van de wortel עגל, die, onder meer 'rond zijn' betekent.

21 Jisraël en de Filistijnen stelden zich op, slagorde tegenover slagorde.

Jisraël en de Filistijnen stelden zich op, slagorde tegenover slagorde.

Jisraël stelde zich op, de slagorde van Jisraël.¹

Rasjie legt uit dat de vrouwelijke werkwoordsvorm, תערוך, verwijst naar

תרגום ואמר ישי לְדוֹד בְּרִיָּה סֵב כַּעַן לְאַחִידֶיךָ מְכִילֹתָא דְקִלְיָא הַדִּין וְעֶסְרָא טוֹלְמִין דְּלַחְמָא הַדִּין וְאוֹבִיל לְמִשְׁרִיתָא לְאַחִידֶיךָ:

יה וְאֵת עֶשְׂרֵת חֲרָצֵי הַחֶלֶב הָאֵלֶּה תָּבִיא לְשֵׁר־הָאֵלֶף וְאֶת־אֲחִידֶיךָ תִּפְקֹד לְשָׁלוֹם וְאֶת־עַרְבֹתָם תִּקַּח:

תרגום וַיֵּת עֶסֶר גּוֹבְגִין דְּחֶלְבָא הָאֵלִין תּוֹבִיל לְרַב אֶלְפָא וַיֵּת אַחִידֶיךָ תַּסְעֵר לְשָׁלוֹם וַיֵּת טִיבִיהוֹן תִּיתִי:

רש"י חֲרָצֵי הַחֶלֶב. (תרגום:) גובגין דחלבא: לשר האלף. אני אומר: לשר של אחי אלף שאחיו ממנו, שלכל השבטים היו שרי אלפים לפי אלפיהם, ואני שמעתי: לשר האלף זה יהונתן, שאמר עליו (לעיל יג ז): ואלף היו עם יונתן בגבעת בנימין: ואת ערובתם תקח. ואת ערובת הנלחם ושלומם, תקח באזניך ובלבבך, ותגיד לי. וכן תרגם יונתן: וית טיביהון תייתי: ערובתם. לשון הללה, כמו (תהלים קיט קכז) ערוצ עבדך לטוב, גרנט"י ש' זלע"ז. ורבותינו אמרו (שבת נו א): גט כריתות יקח מאתם ויביא לנשותיהם, להפריד ערוצ שזינו לבינה:

יט וְשָׂאוּל וְהָמָה וְכָל־אִישׁ יִשְׂרָאֵל בְּעֵמֶק הָאֵלֶּה גִלְחָמִים עִם־פְּלִשְׁתִּים:

תרגום וְשָׂאוּל וְאִינוֹן וְכָל אֲנָשׁ יִשְׂרָאֵל בְּמִישַׁר בּוֹטְמָא מְגִיחִין קֶרְבָּא עִם פְּלִשְׁתָּאִי:

כ וַיִּשְׁלַח דָּוִד בַּבֶּקֶר וַיִּטֵּשׁ אֶת־הַצֹּאן עַל־שֹׁמֵר וַיִּשָּׂא וַיֵּלֶךְ כְּאִשֶּׁר צִוָּהוּ יְשִׁי וַיָּבֵא הַמַּעְגָּלָה וְהַחֵיל הַיָּצֵא אֶל־הַמַּעְרָכָה וְהָרַעוּ בַּמִּלְחָמָה:

תרגום וְאֶקְדַּם דָּוִד בְּצַפְרָא וּשְׁבַק יֵת עֲנָא עַל נִטְרָא וַנְּסִיב וְאִזַּל כְּמָה דְּפִקְדִיָּה יְשִׁי וְאֶתָּא לְכַרְבוּמָא וּמִשְׁרִית עַבְדֵי קֶרְבָּא נְפָקוּ לְסִידְרָא וַיְבִיבוּ בְּקֶרְבָּא:

רש"י המעגלה. סביבות המחנה עושים מעגל, והיוצא חוץ, לפנים או לאחור, מתחייב. לפנים, שמא ירונו עליו בני מערכות האויצים, לאחור, מנקה הוא לנוס:

כא וַתַּעֲרֹךְ יִשְׂרָאֵל וּפְלִשְׁתִּים מִעֲרָכָה לְקֶרְאֵת מִעֲרָכָה:

תרגום וְסִדְרוּ יִשְׂרָאֵל וּפְלִשְׁתָּאִי סִדְרָא לְקַדְמוֹת סִדְרָא:

רש"י ותערוך ישראל. מערכת ישראל:

het niet uitgedrukte maar wel bedoelde מערכה.

22 Davied liet de spullen die hij bij zich had onder de hoede van de bewaker van de goederen, en hij haastte zich naar de linie. Daar aangekomen, vroeg hij zijn broers naar hun welstand.

Davied liet de spullen die hij bij zich had onder de hoede van de bewaker van de goederen, en hij haastte zich naar de linie. Daar aangekomen, vroeg hij zijn broers naar hun welstand.

De bewaker van de spullen, nl. van de soldaten.

23 Terwijl hij met hen aan het praten was, trad de kampvechter naar voren -- hij heette Goliath, de Filistijn, uit Gath -- uit de gelederen van de Filistijnen, en hij sprak weer dezelfde woorden, en Davied hoorde het aan.

Terwijl hij met hen aan het praten was, trad de kampvechter naar voren -- hij heette Goliath, de Filistijn, uit Gath -- uit de gelederen van de Filistijnen, en hij sprak weer dezelfde woorden, en Davied hoorde het aan.

Uit de gelederen der Filistijnen, geschreven staat er ממערות i.p.v. ממערכות. Onze rabbijnen legden מערות als volgt uit (Sota 42b): honderd mannen hadden gemeenschap met Orpah, zijn moeder, toen zij zich afscheidde van Roet en Noömi haar schoonmoeder.

honderd dient aangevuld te worden tot ערלות מאה, honderd voorhuiden.

24 En alle man van Jisrael bij het zien van die man, ze vluchtten voor hem weg en waren heel bang.

En alle man van Jisrael bij het zien van die man, ze vluchtten voor hem weg en waren heel bang.

25 De mannen van Jisrael zeiden: Hebben jullie die man die daar opgekomen is gezien, echt, om Jisrael te honen is hij opgekomen. En de man die hem verslaat, de koning zal hem grote rijkdom verschaffen, en hij zal hem zijn dochter geven, en het huis van zijn vader zal hij vrij maken in Jisrael.

De mannen van Jisrael zeiden: Hebben jullie die man die daar opgekomen is gezien, echt, om Jisrael te honen is hij opgekomen. En de man die hem doodt, de koning zal hem grote rijkdom verschaffen, en hij zal hem zijn dochter geven, en het huis van zijn vader zal hij vrij maken in Jisrael.

Hij zal vrij maken, nl. van de zaken die genoemd zijn in de rechtsregels van het koninkrijk.

26 Davied zei tot de mannen die bij hem stonden: 'Wat gebeurt er met de man die deze Filistijn verslaat en deze schande van Jisrael wegneemt? Wie is deze onbesneden Filistijn, dat hij met de gelederen van de levende God de spot kan drijven!'

Davied zei tot de mannen die bij hem stonden: 'Wat wordt er gedaan met de man die deze Filistijn doodt en deze schande van Jisrael wegneemt? Wie is deze onbesneden Filistijn, dat hij met de gelederen van de strijders van het volk van de levende God de spot kan drijven!'

27 Het volk sprak tot hem als het bovenstaande, nl. zo zal hij de man doen die hem verslaat.

כב ויטש דוד את־הכלים מעליו על־יד שומר הכלים וירץ המערכה ויבא וישאל לשלום:

תרגום ושבק דוד ית מניא די עלוהי על יד נטיר מניא ורהט לסדרא ואתא ושאל לאחוהי בשלום:

רש"י שומר הכלים. של בני הצבא. הפלשתי

כג והוא | מדבר עמם והנה איש הבנים עולה גלית הפלשתי שמו מגת ממערות [ממערכות] פלשתים וידבר בדברים האלה וישמע דוד:

תרגום והוא ממליל עמהון והא גברא מביניהון סליק גלית פלשתאה שמה מגת מסדרי פלשתאי ומליל כפתגמניא האליון ושמע דוד:

רש"י ממערות פלשתים. כמיז, רזומינו דרשו (סוטה מז ב): מאה בני אדם הערו נערפה אמו, כשפירשה מאחרי רות ונעמי חמותה:

כד וכל איש ישראל בראותם את־האיש וינסו מפניו ויראו מאד:

תרגום וכל אנש ישראל במחזיהון ית גברא ואפיכו מן קדמוהי ודחילו לחדא:

כה ויאמר | איש ישראל הראיתם האיש העלה הזה כי לחרף את־ישראל עלה והיה האיש אשר־יכנו יעשרנו | המלך | עשר גדול ואת־בתו יתן־לו ואת בית אביו יעשה חפשי בישראל:

תרגום ואמר אנש ישראל החזיתון גברא דסליק הדין ארי לחסדא ית ישראל סליק ויהי גברא דיקטליניה יעשריניה מלכא עותר סגי וית ברתיה יתן ליה וית בית אבוהי יעביד חורין בישראל:

רש"י יעשה חפשי. מדברים האמורים במשפטי המלוכה:

כו ויאמר דוד אל־האנשים העמדים עמו לאמר מה־יעשה לאיש אשר יכה את־הפלשתי הליו והסיר חרפה מעל ישראל כי מי הפלשתי הערל הזה כי חרף מערכות אלהים חיים:

תרגום ואמר דוד לגבריא דקימין עמיה למימר מה יתעביד לגברא דיקטול ית פלשתאה דיכי ויעדי חסודא מעל ישראל ארי מן פלשתאה ערלא הדין ארי חסד סדרי עבדי קרבא דעמיה די קימא:

כז ויאמר לו העם בדבר הזה לאמר כה יעשה לאיש אשר יכנו:

Het volk sprak tot hem als het bovenstaande, nl. zo zal er gedaan worden aan de man die hem doodt.

28 Eliav, zijn oudste broer, hoorde hem met de mannen praten, en Eliav werd boos op Davied en hij zei: 'Waarom ben je hierheen afgedaald? En aan wie heb je die paar schapen in de woestijn overgelaten? Ik ken je overmoed en de slechtheid van je hart wel, want je bent gekomen om de strijd te zien.'

Eliav, zijn oudste broer, hoorde hem met de mannen praten, en Eliav werd boos op Davied en hij zei: 'Waarom ben je nu afgedaald? En aan wie heb je die paar schapen in de woestijn overgelaten? Ik ken je onbetrouwbaarheid en de slechtheid van je hart wel, want je bent gekomen om de acties van de strijd te zien.'

29 'Wat heb ik nu gedaan?' zei Davied. 'Ik vraag het toch alleen maar!'

'Wat heb ik toch gedaan?' zei Davied. 'Ik heb alleen maar iets gezegd!'

30 Hij draaide hem de rug toe en legde zijn vraag nog aan anderen voor, en kreeg weer hetzelfde antwoord.

Hij draaide hem de rug toe en legde zijn vraag nog aan anderen voor, en kreeg weer hetzelfde antwoord.

31 Davieds vragen bleef niet onopgemerkt. Men vertelde het aan Sjaael, en die liet hem bij zich komen.

Davieds vragen bleef niet onopgemerkt. Men vertelde het aan Sjaael, en die liet hem bij zich komen.

32 Davied zei tegen Sjaael: 'Laat men toch niet de moed te verliezen om hem. Uw knecht zal gaan en met die Filistijn het gevecht aangaan.'

Davied zei tegen Sjaael: 'Laat men toch niet de moed te verliezen om hem. Uw knecht zal gaan en met die Filistijn het gevecht aangaan.'

33 Daarop zei Sjaael tot Davied: 'Maar je bent niet in staat om op die Filistijn af te gaan en met hem te strijden, want jij bent nog maar een jongen en hij is al van jongs af aan een vechtersbaas.'

Daarop zei Sjaael tot Davied: 'Maar je bent niet in staat om op die Filistijn af te gaan en met hem te strijden, want jij bent nog maar een jongen en hij is al van jongs af aan een vechtersbaas.'

34 Davied sprak tot Sjaael: 'Uw knecht is steeds herder van het kleinvee geweest voor zijn vader, kwam er een leeuw of ook een beer die een schaap uit de kudde wegnam,

Davied sprak tot Sjaael: 'Uw knecht is steeds herder van het kleinvee geweest voor zijn vader, kwam er een leeuw of ook een beer die een schaap uit de kudde wegnam,

Kwam er een leeuw of ook een beer, (Targoem:) Kwam er een leeuw of ook een beer.^a

תרגום ואמר ליה עמא כפתגמא הדין למימר כדון יתעביד לגברא דיקטליניה:

כת וישמע אליאב אחיו הגדול בדברו אל-האנשים ויחר-אף אליאב בדוד ויאמר למה-זה ירדת ועל-מי נטשת מעט הצאן ההנה במדבר אני ידעתי את-זדנך ואת רע לבבך פי למען ראות המלחמה ירדת:

תרגום ושמע אליאב אחוהי רבא במלותיה עם גבריא ותקיף רוגזא דאליאב בדוד ואמר למה דגון נחתתא ועל מן רטשתא זעיר ענא האיגון במדברא אנא ידענא ית בקרנותך וית בישות לבך ארי בדיל למחזי עבדי קרבא נחתתא:

כט ויאמר דוד מה עשיתי עתה הלוא דבר הוא:

תרגום ואמר דוד מה עבדית כען הלא פתגם הוא דאמרית:

ל ויסב מאצלו אל-מול אחר ויאמר בדבר הזה וישבהו העם דבר בדבר הראשון:

תרגום ואסתחר מלותיה לקביל אוחרו ואמר כפתגמא הדין ואתיבוהי עמא פתגמא כפתגמא קדמאה:

לא וישמעו הדברים אשר דבר דוד ויגדו לפני-שאול ויקחהו:

תרגום ואשתמעו פתגמא דמליל דוד וחוואו קדם שאול ודברהי:

לב ויאמר דוד 'אל-שאול אל-יפל לב-אדם עליו עבדך ילך ונלחם עם-הפלישתי הזה:

תרגום ואמר דוד לשאול לא יתבר לבא דאנשא מניה עבדך ייזיל ויגיה קרבא עם פלשתאה הדין:

לג ויאמר שאול אל-דוד לא תוכל ללכת אל-הפלישתי הזה להלחם עמו כי-נער אתה והוא איש מלחמה מנעריו:

תרגום ואמר שאול לדוד לא תכול למיזל עם פלשתאה הדין לאגתא קרבא עמיה ארי יניק את והוא גבר עביד קרבין מנקהיה:

לד ויאמר דוד אל-שאול רעה היה עבדך לאביו בצאן ובא הארל ואת-הדוב ונשא שה מהעדר:

תרגום ואמר דוד לשאול רעיא הנה עבדך לאבוהי בענא ואתא אריא ואף דובא ונסיב אמרא מעדרא:

רס"י ונא הארי ואת הדוב. (תרגום:) ואתא אריא ואף דובא:

^a Rasji verklaart de functie van תָּס in de verbinding אֶת־הַדָּבָר.

35 dan ging ik erachter hem aan, ik sloeg hem en redde het uit zijn bek; en stond hij tegen mij op dan greep ik hem bij zijn keel, ik sloeg hem en ik doodde hem.

dan ging ik erachter hem aan, ik sloeg hem en redde het uit zijn bek; en stond hij tegen mij op dan greep ik hem bij zijn keel, ik sloeg hem en ik doodde hem.

36 Zowel de leeuw als de beer heeft uw knecht verslagen en die onbesneden Filistijn zal zijn als één van hen, omdat hij de gelederen van de levende God heeft beschimpt.

Zowel de leeuw als de beer heeft uw knecht gedood en die onbesneden Filistijn zal zijn als één van hen, omdat hij de gelederen van het volk van de levende God heeft beschimpt.

Zowel de leeuw als de beer, deze woorden zijn meervoudig bedoeld: een leeuw en zijn twee welpen, een beer en zijn twee jongen.

37 Davied zei: 'De Eeuwige, die me gered heeft uit de klauw van de leeuw en uit de klauw van de beer, Hij zal me ook redden uit de hand van deze Filistijn.' Toen zei Sjael tot Davied: 'Ga dan en de Eeuwige zal met je zijn.'

Davied zei: 'De Eeuwige, die me gered heeft uit de klauw van de leeuw en uit de klauw van de beer, Hij zal me ook redden uit de hand van deze Filistijn.' Toen zei Sjael tot Davied: 'Ga dan en de Eeuwige zal met je zijn.'

De Eeuwige, die me gered heeft uit de klauw van de leeuw, ik weet dat dit me niet voor niets is overkomen, maar voor de toekomst, dat ik in vergelijkbare omstandigheden zou komen om Jisrael te redden. Daar zal ik op vertrouwen en op pad gaan. En hij was één van de twee rechtvaardigen aan wie [God] een aanwijzing gaf; zij sloegen er acht op om de zaak te begrijpen, Davied en Mordechaj, zoals er gezegd is (Ester 2:11): *Steeds, dag aan dag, liep Mordechaj voor de hof*, etc. want hij zei bij zichzelf: 'Het is niet voor niets dat deze rechtvaardige vrouw meegenomen is in het bed van deze onbesnedene, maar zij zal opstaan voor Jisrael ten dage van de benauwenis.'

38 Sjael kleepte Davied met zijn eigen kleding en hij gaf zijn bronzen helm voor op zijn hoofd en hij bekleedde hem met een maliënkolder.

Sjael kleepte Davied met zijn eigen kleding en hij gaf zijn bronzen helm voor op zijn hoofd en hij bekleedde hem met een maliënkolder.

Davied met zijn eigen kleding, ze werden naar Davied's maat veranderd,^a omdat hij gezalfd was zalfolie, ook al waren ze van Sjael, die groter was dan wie ook in het volk, van zijn schouders en omhoog (zie boven 9:2), en toen Sjael dit zag keek hij boos naar hem, en Davied realiseerde zich dat.

^a Rasji wijst op de verhouding tussen מד kleding, tapijten de wortel מִד 'meten.'

39 Toen gordde Davied zijn zwaard om boven zijn kleding en hij probeerde te lopen, omdat hij het niet gewend was. En Davied zei tot Sjael: 'Ik kan in deze dingen niet lopen, want ik ben dat niet gewend.' En Davied trok het weer uit.

Toen gordde Davied zijn zwaard om boven zijn kleding maar zo

לָהּ וַיִּצְאָתִי אַחֲרָיו וְהִכְתִּיו וְהִצַּלְתִּי מִפְּיוּ וַיִּקַּם עָלַי וְהִחֲזִיקְתִּי בְּזַקְנוֹ וְהִכְתִּיו וְהִמִּיתִיו:

תרגום ונפקית בתרוהי ומחיתיה ושוזיבתיה מפומיה וקם עלי ואחדיית בלוועיה ומחיתיה וקטלתיה:

לֹא גַם אֶת־הָאָרִי גַם־הַדּוֹב הִפָּה עֲבָדְךָ וְהָיָה הַפְּלִשְׁתִּי הָעֶרְלָה זֶהוּ כְּאֶחָד מֵהֵם כִּי חָרַף מַעֲרַכְתִּי אֱלֹהִים חַיִּים:

תרגום אף ית אריא אף דבא קטל עבדך והיה פלשתא ערלא הדין כחד מנהון ארי חסד סדרי עמא די קמא:

רש"י גם את הארי גם הדוב. הכי אלו רבין, ארי ושני גוריו, ודו ושני ילדיו:

לֹא וַיֹּאמֶר דָּוִד יְהוָה אֲשֶׁר הִצַּלְנִי מִיַּד הָאָרִי וּמִיַּד הַדָּב הוּא יִצִּילֵנִי מִיַּד הַפְּלִשְׁתִּי הַזֶּה ס וַיֹּאמֶר שָׂאוּל אֶל־דָּוִד לֵךְ וַיְהוּהָ יְהוָה עִמָּךְ:

תרגום ואמר דוד יי דשיבני מידא דאריא ומידא דדובא הוא ושיבניני מידא דפלשתא הדין ואמר שאול לדוד אזיל ומימרא די יהי בסעדך:

רש"י ה' אשר הצילני מיד הארי. יודע אני שלא לחנם נזדמן לי הדבר ההוא, אלא שלעמיד אני צא לידי כיוצא בה לחשועת ישראל, ואסמוך עליה ואלא. וזה אחד משני דיקים שנתן להם רמו, וחשו להשכיל לדבר, דוד ומרדכי, שנאמר (אסתר ב יא): **ובכל יום ויום מרדכי ממהלך לפני חצר וגו', אמר: לא לחנם עלתה צדקת זו שנחפסה במשכב הערל הזה, אלא שעמידה היא לעמוד לישראל ציוס צרה:**

לָח וַיִּלְבַּשׁ שָׂאוּל אֶת־דָּוִד מְדֵיו וַנִּתֵּן קֹזֶבַע נְחֹשֶׁת עַל־רֹאשׁוֹ וַיִּלְבַּשׁ אֹתוֹ שַׂרְיוֹן:

תרגום ואלביש שאול ית דוד לבושוהי ויהב קולס דנחש על רישיה ואלביש יתיה שרינא:

רש"י את דוד מדיו. והפכו להיות כמדת דוד משנמשח בשמן המשחה, אף שהיו של שאול שהיה גבוה מכל העם משכמו ומעלה (לעיל ט ב), וכיון שראה שאול כן, הכניס בו עין הרע, והרגיש דוד צדכר:

לֹט וַיַּחְגֵּר דָּוִד אֶת־חַרְבּוֹ מֵעַל לְמַדְיוֹ וַיֵּאָל לְלַכֵּת כִּי לֹא־נִסָּה וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־שָׂאוּל לֹא־אוּכַל לְלַכֵּת בְּאֵלֶּה כִּי לֹא נָסִיתִי וַיִּסְרַם דָּוִד מֵעַלָּיו:

תרגום וזריז דוד ית תרביה מעל ללבשוהי ולא אבא

wilde hij niet lopen, omdat hij het niet gewend was. En Davied zei tot Sjaael: 'Ik kan in deze dingen niet lopen, want er is geen wonder in hen.' En Davied trok het weer uit.

Hij probeerde te lopen, Targoem Jonathan: hij wilde er niet mee lopen; er zijn woorden die dienen voor een bepaalde uitdrukking en zijn tegengestelde, zoals (Jesj. 10:33): *Hij zal de takken afhakken*;^a (Teh. 52:7): *Hij zal u ontwortelen uit het land der levenden*.^b *Want hij was het niet gewend*, Targoem: omdat hij het niet gewend was. *Ik ben dat niet gewend*, Targoem: want er is geen wonder in hen: op zo'n manier zal er geen lof voor het wonder zijn. Een andere verklaring: *hij probeerde te lopen*, hij wilde lopen en het proberen, maar zodra hij merkte dat ze hem te zwaar waren, trok hij ze uit.

^a vgl. סעיף, tak. ^b vgl. שרשת, wortel. De Targoem verbindt hier נסה 'proberen, gewoon zijn, met נס 'wonder.'

40 Hij pakte zijn stok in zijn hand, zocht zich vijf gladde stenen uit de rivierbedding en stopte die in de herderstas, die hij had, namelijk in de tas, en met zijn slinger in de hand, en toen naderde hij de Filistijn.

Hij pakte zijn stok in zijn hand, zocht zich vijf gladde stenen uit de rivierbedding en stopte die in de herderstas, die hij had, namelijk in de tas, en met zijn slinger in de hand, en toen naderde hij de Filistijn.

Vijf gladde stenen, vijf dunne gladde stenen. *En in de tas*, (Targoem) וּבִתְרַמְלִיָּה, 'en in de tas.'

41 De Filistijn kwam steeds dichterbij Davied, zijn wapendrager voor hem.

De Filistijn kwam steeds dichterbij Davied, zijn wapendrager voor hem.

42 De Filistijn keek op en zag Davied, en hij minachtte hem, want hij was een jongen, rossig en mooi van uiterlijk.

De Filistijn keek op en zag Davied, en hij minachtte hem, want hij was een jongen, rossig en mooi van uiterlijk.

43 En de Filistijn zei: 'Ben ik soms een hond, dat je met een stok op me afkomt?' En de Filistijn vervloekte Davied bij zijn goden.

En de Filistijn zei: 'Ben ik soms een hond, dat je met een stok op me afkomt?' En de Filistijn vervloekte Davied bij zijn afgoden.

44 Toen zei de Filistijn tot Davied: 'Kom maar bij me, dan geef ik jouw vlees aan de vogels van de hemel, en aan het gedierte van het veld.'

Toen zei de Filistijn tot Davied: 'Kom maar bij me, dan geef ik jouw vlees aan de vogels van de hemel, en aan het gedierte van het veld.'

Aan het vee van het veld, het is niet de gewoonte van runderen om mensen te eten. Daarom zei Davied: 'De geest van deze persoon is al in de war. Hij is van mij.' Davied kwam en zei hem: 'Ik zal de lijken van het legerkamp van de Filistijnen, etc. .. en aan het gedierte van de aarde.'

לְמִיזֵל אֲרִי לֹא אֵלֶיךָ וְאָמַר דָּוִד לְשֹׂאוֹל לִית אֲנִי יָכִיל לְמִיזֵל בְּאֵלֶיךָ אֲרִי לִית בְּהוֹן נָסָא וְאֵעֲדִינֹן דָּוִד מֵעֲלוּוָהּ:

רש"י ויואל ללכת. תרגום יונתן: ולא אזהר למיזל. יש מיבות משמשות לשון וחילופו, כמו (ישעיהו י לג) **מסעף פארה**; (תהלים נז ז): **ושרשך מארץ חיים: כי לא נסה**. (תרגום:) ארי לא אליך: **כי לא נסיתי**. (תרגום:) **ארי לית צהון ניסא**, אין שצחו של נס צכך. לשון אחר: **ויואל ללכת**, רצה ללכת ולנסות, וכאשר ראה שהיו כנדים עליו, הסירם:

מ ויקח מקלֹו בידֹו ויבחר־לֹו חֲמֵשָׁה חֲלָקֵי אֲבָנִים | מִן־הַנַּחַל וַיִּשֶׂם אֹתָם בְּכִלֵי הָרַעִים אֲשֶׁר־לֹו וַיִּלְקוּט וּקְלָעֹו בִידֹו וַיִּגֶשׁ אֶל־הַפְּלִשְׁתִּי:

תרגום ונסים חוטריה בידיה ובחר ליה חמשה שעיעי אבניא מן הנחל ושוי יתהון במאן רעיא די ליה ובתרמיליה וקלעיה וקריב לות פלשתאה:

רש"י חלוקי אבנים. אבנים דקות וחלקות: **וצילקוט** וצטרמיליה (תרגום):

מא וילך הפלשתי הלך וקרב אל־דוד והאיש נשא הצנה לפניו:

תרגום ואזל פלשתאה אזיל וקריב לות דוד וגברא נטיל תריסא קדמוהי:

מב ויבט הפלשתי ויראה את־דוד ויבזהו כִּי־הָיָה נָעַר וַאֲדַמְנִי עִם־יָפָה מֵרֵאָה:

תרגום ואסתכי פלשתאה וחזא ית דוד ושטיה ארי הוה יניק וסמוק שפיר בריויה:

מג ויאמר הפלשתי אל־דוד הכלב אנכי כִּי־אֲתָה בְּאֵלֵי בַמְקֹלוֹת וַיִּקְלַל הַפְּלִשְׁתִּי אֶת־דָּוִד בְּאַלְהָיו:

תרגום ואמר פלשתאה לדוד הכלבא שטי אנא דאת אתי עלי בחוטריא וליט פלשתאה ית דוד בטעותיה:

מד ויאמר הפלשתי אל־דוד לכה אלי ואתנה את־בשרך לעוף השמים ולבהמת השדה:

תרגום ואמר פלשתאה לדוד איתא לותי ואתן ית בסרך לעופא דשמיא ולבעירא דארעא:

רש"י ולצהמת השדה. אין דרך לצהמות לאכול אדם, אמר דוד: כצר נטרפה דעמו של זה, שלי הוא, צא דוד ואמר לו: ונחמי פגר מחנה פלשמים וגו' ולחית הארץ:

45 En Davied sprak tot de Filistijn: 'Jij komt naar me toe met zwaard en speer en kromzwaard, maar ik kom naar jou toe in de naam van de Eeuwige der legerscharen, de God van de gelederen van Israël, die jij hebt vervloekt.

En Davied sprak tot de Filistijn: 'Jij komt naar me toe met zwaard en speer en lans, maar ik kom naar jou toe in de naam van de Eeuwige der legerscharen, de God van de gelederen van Israël, die jij hebt vervloekt.

46 Vandaag zal de Eeuwige je in mijn macht overleveren, ik zal je verslaan en je hoofd van je afhakken, en ik zal de lijken van het legerkamp der Filistijnen aan de vogels van de hemel en het gedierte overgeven, zodat de hele wereld weet dat Israël een God heeft.

Vandaag zal de Eeuwige je in mijn macht overleveren, ik zal je doden en je hoofd van je afhakken, en ik zal de lijken van het legerkamp der Filistijnen aan de vogels van de hemel en het gedierte overgeven, zodat alle inwoners van de wereld weten dat God in Jisraël is.

47 Dan zal heel deze gemeenschap weten dat de Eeuwige niet met zwaard of speer redding brengt, want aan de Eeuwige is de uitslag van de strijd, en Hij geeft jullie in onze macht.'

Dan zal heel deze gemeenschap weten dat de Eeuwige niet met zwaard of speer redding brengt, want aan de Eeuwige is het succes in de strijd, en Hij levert jullie over in onze macht.'

48 Toen de Filistijn klaar ging staan om Davied tegemoet te treden, was Davied heel snel en hijde op de slagorde af, de Filistijn tegemoet.

Toen de Filistijn klaar ging staan om Davied tegemoet te treden, was Davied heel snel en hijde op de slagorde af, de Filistijn tegemoet.

49 En hij stak zijn hand in zijn tas en haalde er een steen uit, slingerde die weg en trof de Filistijn zo hard tegen het voorhoofd dat de steen naar binnen drong in zijn voorhoofd en de Filistijn op zijn gezicht ter aarde viel.

En hij stak zijn hand in zijn tas en haalde er een steen uit, slingerde die weg met de slinger en trof de Filistijn zo hard tegen het voorhoofd dat de steen naar binnen drong in zijn voorhoofd en de Filistijn op zijn gezicht ter aarde viel.

En hij viel op zijn gezicht, hij had toch achterover moeten vallen omdat hij op zijn voorhoofd getroffen was. Maar opdat Davied niet de moeite zou moeten nemen om te lopen om hem zijn hoofd af te slaan, want dat scheelde Davied nu twaalf el en twee span; immers zijn lengte was zes el en een span, en hij spaarde dus zijn hele lengte naar zij onderkant, en zijn hele lengte tot zijn bovenzijde (zo in Midrasj Tehilliem).

50 Zo overwon Davied de Filistijn met een slinger en een steen; hij trof de Filistijn en doodde hem, terwijl er geen zwaard in de hand van Davied was.

Zo overwon Davied de Filistijn met een slinger en een steen; hij trof de Filistijn en doodde hem, terwijl er geen zwaard in de hand van Davied was.

מה ויאמר דוד אל־הַפְּלִשְׁתִּי אַתָּה בָּא אֵלַי בַּחֶרֶב וּבַחֲנִית וּבְכִידּוֹן וְאַנְכִי בְא־אֵלֶיךָ בְּשֵׁם יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵי מַעְרְכֹת יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר חֲרַפְתָּ:

תרגום ואמר דוד לפלשתא את אתי עלי בחרב ובמורניתא ובכידון ואנכי אתי עלך בשם דיי צבאות אלהא דסדרי ישראל דחסדתא:

מו הַיּוֹם הַזֶּה יִסְגְּרֶךָ יְהוָה בְּיָדִי וְהִבִּיתֶךָ וְהִסְרֹתִי אֶת־רֹאשְׁךָ מֵעֵלְיֶךָ וְנָתַתִּי פֶגֶר מַחְנֵה פְּלִשְׁתִּים הַיּוֹם הַזֶּה לְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּלְחַיֵּי הָאָרֶץ וַיִּדְעוּ כָּל־הָאָרֶץ כִּי יֵשׁ אֱלֹהִים לְיִשְׂרָאֵל:

תרגום יומא הדין ימסרינך יי בידי ואקטלינך ואעדי ית רישך מנד ואפן פגול משרית פלשתאי יומא הדין לעופא דשמאי ולחיות ארעא וידעון כל דירי ארעא דאית אלהא בישראל:

מז וַיִּדְעוּ כָּל־הַקְּהָל הַזֶּה כִּי־לֹא בַּחֶרֶב וּבַחֲנִית יְהוֹשִׁיעַ יְהוָה כִּי לַיהוָה הַמַּלְחָמָה וְנָתַן אֶתְכֶם בְּיָדוֹ:

תרגום וידעון כל קהלא הדין ארי לא בחרב ובמורניתא פריק יי ארי מן קדם יי נצחון קרביא וימסר יתכון בינא:

מח וְהָיָה כִּי־יָקָם הַפְּלִשְׁתִּי וַיִּלָּךְ וַיִּקְרַב לְקִרְאֵת דָּוִד וַיִּמְהַר דָּוִד וַיִּרְץ הַמַּעְרָכָה לְקִרְאֵת הַפְּלִשְׁתִּי:

תרגום והיה כד קם פלשתא ואזל וקרוב לקדמות דוד ואוחי דוד ורהט לסדרא לקדמות פלשתא:

מט וַיִּשְׁלַח דָּוִד אֶת־יָדוֹ אֶל־הַכְּלִי וַיִּקַּח מִשָּׁם אֶבֶן וַיִּקְלַע וַיִּדְּ אֶת־הַפְּלִשְׁתִּי אֶל־מַצְחוֹ וַתִּטְבַּע הָאֶבֶן בְּמַצְחוֹ וַיִּפֹּל עַל־פָּנָיו אֶרְצָה:

תרגום ואושיט דוד ית ידיה למנא ונסיב מתמן אבנא ואקלע בקלעא ומחא ית פלשתא על בית עינוהי וטבעת אבנא בבית עינוהי ונפל על אפוהי על ארעא:

רשי ויפל על פניו. לא היה לו לפול אלא לאחוריו, שהרי על מלחו הוכה, אלא כדי שלא יטער דוד ליך ולחמוך את ראשו, שנשכר דוד עכשיו שמים עשרה אמות ורתים, שקומתו שש אמות וזרם, נשכר מלא קומה לאחוריו, ומלא קומה לפניו (במדרש שהלים):

נ וַיַּחֲזֹק דָּוִד מִן־הַפְּלִשְׁתִּי בְּקַלְעוֹ וּבְאֶבֶן וַיִּדְּ אֶת־הַפְּלִשְׁתִּי וַיִּמְיֹתָהּ וַחֲרַב אִין בְּיַד־דָּוִד:

תרגום ותקיף דוד מן פלשתא בקלעא ובאבנא ומחא ית פלשתא וקטליה וחרבא לית בידיא דדוד:

51 En Davied rende en bleef staan bij de Filistijn toe, hij nam diens zwaard en trok het uit de schede; en hij doodde hem en sloeg ermee zijn hoofd af. Toen de Filistijnen zagen dat hun held dood was, sloegen ze op de vlucht.

51 En Davied rende en bleef staan bij de Filistijn toe, hij nam diens zwaard en trok het uit de schede; en hij doodde hem en sloeg ermee zijn hoofd af. Toen de Filistijnen zagen dat hun held dood was, sloegen ze op de vlucht.

52 Nu stonden de mannen van Jisraël en Jehoeda op, hieven de strijdkreet aan en ze achtervolgden de Filistijnen tot je komt bij de vallei en de poorten van Ekron. En de lijken van de Filistijnen vielen op de weg van Sjaārajim tot aan Gat en Ekron.

Nu stonden de mannen van Jisraël en Jehoeda op, hieven de strijdkreet aan en ze achtervolgden de Filistijnen tot de toegang van de vallei en de poorten van Ekron. En de gedode Filistijnen vielen op de weg van Sjaārajim tot aan Gat en Ekron.

53 En de Jisraëlieten kwamen terug van de achtervolging van de Filistijnen, en ze plunderden hun legerkamp.

En de Jisraëlieten kwamen terug van de achtervolging van de Filistijnen, en ze plunderden hun legerkamp.

Van de achtervolging, zoals (Bresj. 31: 36): je achtervolgt mij.

54 Davied nam het hoofd van de Filistijn, en hij bracht het naar Jeruzalem; en zijn wapens legde hij in zijn tent.

Davied nam het hoofd van de Filistijn, en hij bracht het naar Jeruzalem; en zijn wapens legde hij in zijn tent.

55 Terwijl Sjaael toekeek hoe Davied de Filistijn tegemoet trad, vroeg hij aan de opperbevelhebber Abner: ‘Zeg eens, van wie is die jongen een zoon, Abner?’ En Abner zei: ‘Zo waar u leeft, koning, ik weet het niet.’

Terwijl Sjaael toekeek hoe Davied de Filistijn tegemoet trad, vroeg hij aan de opperbevelhebber Abner: ‘Zeg eens, van wie is die jongen een zoon, Abner?’ En Abner zei: ‘Zo waar u leeft, koning, ik weet het niet.’

Van wie is die jongen een zoon, Herekende hij hem dan niet? Er staat toch geschreven (boven 16:21): Hij mocht hem heel graag en hij werd zijn wapendrager; maar hij zag hem nu zich gedragend op koninklijke wijze. Toen zei Sjaael, als hij uit de familie van Perets komt dan zal hij koning worden, want de koning kan barrières doorbreken om zich een weg te banen en niemand kan hem tegenhouden. Al hij uit de familie van Zerach komt, dan zal hij een geacht persoon worden. Toen zei Doëg tot hem, ‘Voor u vraagt of hij uit een familie komt die hem geschikt maakt voor de troon of niet, vraag of hij geschikt is om deel uit te maken van de gemeenschap of niet, hij stamt immers af van Roet de Moabietische.’ Abner zei tot hem: ‘We hebben geleerd: een Ammoniet maar niet een Ammonietische (cf. Dev. 23:3).’ Toen zei hij tot hem: ‘Als dat zo is een ‘mamzer’ maar geen mamzereth.’ Hij zei hem: ‘er is hier gezegd (Dev. 23:5): *Omdat zij jullie niet tegemoet kwamen met brood en met water*, en het is geen vrouwengewoonte om dat te doen.’ Hij zei hem: ‘Mannen horen mannen te benaderen en vrouwen vrouwen.’ Abner zweeg en

נא וירץ דוד ויעמד אל־הפּלִשְׁתִּי ויקח אֶת־חַרְבוֹ וישלֹפֶה מִתַּעֲרָה ויִמְתְּתֶהוּ ויִכְרַתֶּבָה אֶת־רֵאשׁוֹ וירָאוּ הַפְּלִשְׁתִּים כִּי־מָת גִּבּוֹרָם ויָנְסוּ:

תרגום ורהט דוד וקם על פלשתאָה ונסיב ית חרביָה ושלפֹא מנדָנה וקטליָה ופסק ביה ית רישיה וחתו פלשתאי ארי מית גברהון ואפיכו:

נב ויקמו אנשי ישראל ויהודה וירעו וירדפו אֶת־הַפְּלִשְׁתִּים עַד־בוּאָךְ גֵּיא וְעַד שַׁעֲרֵי עֶקְרוֹן ויפֹלוּ חֲלָלִי פְּלִשְׁתִּים בְּדַרְדָּר שַׁעֲרִים וְעַד־גַּת וְעַד־עֶקְרוֹן:

תרגום וקמו אנשי ישראל ויהודה ויביבו ורדפו ית פלשתאי עד מעלנא דגיא ועד תרעי עקרון ונפלו קטולי פלשתאי באורח שערים ועד גת ועד עקרון:

נג וישבו בני ישראל מדלק אחרי פלשתים וישטו אֶת־מַחֲנֵיהֶם:

תרגום ותבו בני ישראל מלמרדף בתר פלשתאי ובו ית משריתהון:

רשי"י מדלוק. מרדוף, כמו (זראשית לא לו): **דלקת אחרי:**

נד ויקח דוד אֶת־רֵאשׁ הַפְּלִשְׁתִּי ויבֹאֶהוּ יְרוּשָׁלַם ואת־כְּלָיו שָׁם בְּאֵהָלוֹ:

תרגום ונסיב דוד ית רישא דפלשתאָה ואיתיה לירושלם וית זיגיה שוי במשכניה:

נה וכראות שאול אֶת־דָּוִד יצא לקראת הַפְּלִשְׁתִּי אָמַר אֶל־אַבְנֵר שֶׁר הַצָּבָא בְּזִמְיֹזָה הֲנֵעַר אֲבַנְר ויאמר אבנר חִי־נִפְשֶׁךָ הַמֶּלֶךְ אִם־יִדְעֵתִי:

תרגום וכד חזא שאול ית דוד נפיק לקדמות פלשתאי אָמַר לְאַבְנֵר רַב חֵילָא בְּר מִן דִּין עוֹלִימָא אֲבַנְר וְאַמַר אֲבַנְר חִי־נִפְשֶׁךָ מִלְכָא אִם יֵדַע אָנָא:

רשי"י בן מי זה הנער. וכי לא היה מכירו, והלא כתיב (לעיל טז כא): **ויאהצוה מאד ויהי לו נוסא כליו**, אלא ראהו מתנהג בטכסיסי מלכות, אמר שאול: **אם צא ממשפחת פרץ, מלך יהיה**, שהמלך פורץ גדר לעשות לו דרך ואין ממחין בידו, ואם ממשפחת זרע צא, חסוד יהיה. אמר לו דואג: **עד שאתה שואל אם צא ממשפחה שיהא הוא הגון למלכות אם לאו**, שאל אם ראוי לצא צקהל אם לאו, שהרי מרות המואציה צא. אמר לו אבנר: **שנינו עמוני ולא עמונית**. אמר לו דואג: **אם כן ממזר ולא ממזרת**. אמר לו: **כאן נאמר (דברים כג ה): על דבר אשר לא קדמו אחסם בלחם וצמים, ואין דרך אשה צכך**. אמר לו: **היה להם לקדם אנשים לקראת אנשים, ונשים לקראת נשים**. נשמתק אבנר, אמר לו שאול:

Sjaoel zei tot hem:

56 De koning sprak: 'Vraag na van wie die jongeman een zoon is.'

נ וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ שְׁאַל אֶתְּהָ בֶן־מִי־זֶה הָעֶלָם:

De koning sprak: 'Vraag na van wie die jongeman een zoon is.'

תרגום וַיֹּאמֶר מֶלֶכָא שְׁאַל אֶתְּ בֶר מִן דִּין עוֹלִימָא:

Vraag na van wie die jongeman een zoon is, boven staat הנער 'jongen,' en hier staat העלם, 'jongeman.' Hij zei hem, 'deze halacha is je ontschoten. Ga uit en vraag ernaar in het leerhuis.' Zo staat het in Jevamot 76b.

רש"י שאל אחת בן מי זה העלם. למעלה כתיב 'הנער', וכאן כתיב 'העלם', אמר לו: הלכה זו נחעלמה ממך, לא ושאל ציבת המדרש, כדאיתא ציצמות (עו ז)

57 Zodra Davied terugkeerde van het verslaan van de Filistijn, nam Abner hem mee en bracht hem voor Sjaoel, met het hoofd van de Filistijn nog in zijn hand.

נ וַיָּשׁוּב דָּוִד מִהַכּוֹת אֶת־הַפְּלִשְׁתִּי וַיִּקַּח אִתּוֹ אַבְנֵר וַיִּבְאֶהוּ לִפְנֵי שָׁאוּל וַרְאֵשׁ הַפְּלִשְׁתִּי בְיָדוֹ:

Zodra Davied terugkeerde van het doden van de Filistijn, nam Abner hem mee en bracht hem voor Sjaoel, met het hoofd van de Filistijn nog in zijn hand.

תרגום וכד תב דוד מלמקטל ית פלשתא ודבר יתיה אבנר ואיתיה קדם שאול ורישא דפלשתא בידיה:

58 En Sjaoel zei tot hem: 'Van wie ben jij een zoon, jongen?' en Davied zei: 'De zoon van uw dienaar Jisjaj uit Betlehem.'

נח וַיֹּאמֶר אֵלָיו שָׁאוּל בֶּן־מִי אַתָּה הַנָּעַר וַיֹּאמֶר דָּוִד בֶּן־עַבְדְּךָ יֵשׁוּי בֵּית הַלְּחָמִי:

En Sjaoel zei tot hem: 'Van wie ben jij een zoon, jongen?' en Davied zei: 'De zoon van uw dienaar Jisjaj uit Betlehem.'

תרגום וַאֲמַר לִיה שְׁאוּל בֶר מִן אֶת עוֹלִימָא וַאֲמַר דָּוִד בֶר עַבְדְּךָ יֵשׁוּי דְמַבֵּית לְחָם: